

CUPRINS

Cuvânt înainte, prof. univ. dr. habil. Adrian Constantin Stoica	11
--	----

Prefață, prof. univ. dr. h.c. Marin Voicu	13
--	----

PARTEA I

1. Prof. univ. dr. h.c. Nicolae Popa: „Unele considerații introductive privind TIPOLOGIA dreptului UE”	29
2. Prof. univ. dr. h.c. Marin Voicu: „Mecanismul Statului de Drept - 2020, al UE. Raportul dintre dreptul UE și dreptul intern al Statelor naționale membre. Statul de drept și funcționarea instituțiilor UE”	34
3. Prof. univ. dr. h.c. Valer Dorneanu: „Identitatea națională și tradițiile culturale în marja de decizie a Statelor naționale membre ale UE”	55
4. Prof. univ. dr. h.c. Marin Voicu și Prof. univ. dr. habil. Adrian Constantin Stoica: „Succinte considerații relative la prioritatea dreptului Uniunii Europene în materia civilă și de procedură civilă în raport cu dreptul intern: art. 4-5 NCC și art. 3-4 NCPC vs. art. 148 din Constituție și art. 3-4 și 6 din TUE/art. 288 TFUE”	70
5. Prof. univ. dr. h.c. Mircea Duțu: „Războiul jurisdicțiilor constituționale și pericolul dezintegrării juridice a UE. Pe marginea marilor evoluții asupra «dialogului European al judecătorilor»”	80
6. Prof. univ. dr. h.c. Valeriu Stoica: „Dialogul necesar dintre CCR și CJUE”	93
7. Prof. univ. dr. Verginia Vedinaș: „Reflectarea unor principii și instituții ale dreptului UE în Codul administrativ. Valențe și prevalențe”	95
8. Conf. univ. dr. Marieta Safta: „Raporturile dintre CJUE și curțile constituționale. Evoluții jurisprudențiale, cu referire la jurisprudența CCR”	102
9. Lect. univ. dr. Anca Janina Niță: „Raportul dintre deciziile CCR și hotărârile CJUE. Respectarea deciziilor CCR-componentă esențială a statului de drept”	125
10. Lect. univ. dr. Cristian Bogdan Trandafirescu: „Constituția și legislația națională versus dreptul UE. O abordare din perspectiva Teoriei generale a dreptului”	145
11. Prof. univ. dr. h.c. Ioan Leș: „Perspectivele unor reforme judiciare în spațiul românesc și European, în contextul globalizării”	153
12. Prof. univ. dr. Ioan Chelaru: „Interesul superior al copilului versus ordinea publică de drept internațional privat. Autoritatea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului”	170
13. Prof. univ. dr. Gabriel Mihai: „Particularități ale aplicării dreptului UE al concurenței în dreptul intern român”	180
14. Conf. univ. dr. Flavia Ghencea: „Implicațiile extralegiferării prin ordonanțe asupra sistemelor de control și echilibru din cadrul Mecanismului Statului de Drept, la nivel național și european”	188
15. Conf. univ. dr. Marilena Marin: „Principiile supremației și suveranității din perspectiva istorică și juridică, în relația (raportul) dintre UE și statele sale membre”	199

16. Lect. univ. dr. Cristina Duță: „Răspunderea civilă a statului pentru repararea prejudiciilor datorate condițiilor de detenție. Jurisprudență selectivă română, a CEDO și a CJUE”	208
17. Prof. univ. dr. Adrian Constantin Stoica: „Sinteză de legislație europeană și de jurisprudență CEDO în materia executării silite”	218
18. Prof. univ. dr. Teodor Bodoașcă: „Despre căsătorie și familie în legislația română și internațională”	228
19. Lect. univ. dr. Grigore Gabriel: „Considerații succinte relative la competență și la legea aplicabilă privind recunoașterea, executarea și competența în reglementarea Convenției de la Haga – 19 octombrie 1996, asupra răspunderii părintești și la măsurile de protecție a copiilor, corelată cu Regulamentul Bruxelles II-a al UE”	242
20. Prof. univ. dr. Vasile Drăghici și Conf. univ. dr. Marilena Niță: „Teritorialitatea legii penale române, atribut al suveranității”	247
21. Asistent univ. dr. Zafer Sadic: „Rolul Ordinului European de anchetă în arhitectura cooperării judiciare în materie penală la nivelul UE”	266

PARTEA A II-A

Acordarea titlului științific de DOCTOR HONORIS CAUSA prof. univ. dr. h.c. Nicolae Popa	275
1. Motivația - Prof. univ. dr. habil. Adrian Constantin Stoica	275
2. Laudatio	277
2.1. Prof. univ. dr. h.c. Valer Dorneanu - Universitatea „Nicolae Titulescu”, București, Președintele Curții Constituționale, fost președinte al Consiliului legislativ și al Camerei Deputaților, fost Avocat al Poporului	277
2.2. Prof. univ. dr. h.c. Marin Voicu – președintele Secției de drept internațional și de drept comparat al Academiei de Științe Juridice din România - ASJR, membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință - AOS, fost judecător la ICCJ și la CEDO, Redactor șef al Revistei de Drept Maritim	281
2.3. Prof. univ. dr. Adrian Mihai Hotca – Rectorul Universității „Nicolae Titulescu”, București	289
2.4. Lectio magistralis – Prof. univ. dr. h.c. Nicolae Popa	292

PARTEA A III-A

Programul, tematica și speakerii Conferinței naționale, 14-15 octombrie 2021	303
Galerie foto	304

CUVÂNT-ÎNAINTE

Această notă preliminară a lucrării relevă scopul și obiectivele științifice urmărite de către organizatorii conferinței: **„Mecanismul statului de drept - 2020, al UE. Raportul dintre dreptul UE și dreptul național al statelor membre, cu referire specială la România. Supremație vs. suveranitate”**.

Pornind de la titlul conferinței, **Mecanismul statului de drept - 2020**, al UE, reprezintă un instrument juridic de prevenire, care a fost adoptat de către Comisia și Parlamentul European în contextul pandemiei de Coronavirus, pentru a promova statul de drept în interiorul UE, dar și pentru a preveni apariția unor probleme sau agravarea acestora. Obiectivul central al acestui Mecanism este să stimuleze cooperarea inter-instituțională între instituțiile europene, dar și între aceste instituții și cele naționale, ale statelor membre.

Raportul privind statul de drept și lucrările pregătitoare cu statele membre sunt publicate anual și ilustrează în primul rând raportul dreptului UE cu dreptul național al statelor membre, ori dacă în interiorul acestora se regăsesc trăsături cum ar fi: *legalitatea; securitatea juridică; interdicția caracterului arbitrar; accesul la justiție în fața unor instanțe independente și imparțiale; respectarea drepturilor omului, nediscriminarea și egalitatea în fața legii*.

În aceste circumstanțe, scopul primordial al dezbaterii organizate în cadrul Universității „Ovidius” din Constanța, în zilele de 14 și 15 octombrie 2021 a avut în vedere abordarea științifică a efectelor juridice produse de acest Mecanism, dar în egală măsură și rolul actual jucat de jurisprudența CJUE asupra sistemelor judiciare de drept a statelor membre UE, cu referire specială la România. Chiar dacă în acest moment există o polemică publică pe tema conflictului între jurisprudența CJUE și cea națională, cu ocazia organizării acestei activități științifice nu ne-am propus să catalogăm punctele de vedere științifice exprimate de către speakeri în „*opinii suveraniste sau neoliberaliste*” ci, am dorit să garantăm libertatea de exprimare academică a acestora. De aceea, credem că înainte de toate, orice tip de diferend asupra oricărei situații juridice trebuie tranșat de către specialiști, cu argumente și printr-un dialog pertinent, tocmai pentru a fi identificate cele mai bune soluții.

Astfel, principiile libertății, a respectului drepturilor și libertăților fundamentale ale omului *nu pot fi negociate*, cum statul de drept *nu poate fi negociat* cu nicio instituție. Statul de drept trebuie să existe într-o democrație veritabilă, iar apărând statul de drept, fiecare țară europeană își apără propria democrație.

În aceste condiții, obiectivele științifice ale conferinței au vizat o serie de aspecte pe marginea efectelor juridice pe care Mecanismul Statului de Drept le-ar putea produce și în mod natural, incidența dispozițiilor *Regulamentului (UE, EURATOM) nr. 2092/2020 al Parlamentului European și al Consiliului privind regimul general de condiționalitate pentru protecția bugetului Uniunii*. De asemenea, în rândul acestor obiective științifice s-a încadrat și o analiză asupra limitelor „*suveranității juridice*” în ipoteza *conflictului dintre jurisprudența CJUE și o Curte Constituțională sau instanțele naționale*.

După cum poate remarca orice cititor, inițiat sau neinițiat în drept, obiectivele științifice ale conferinței au fost atinse, iar problema raportului dintre dreptul Uniunii Europene și dreptul național a fost evocat în toate comunicările științifice. Potrivit unor opinii științifice exprimate în cadrul acestei conferințe, caracterul social al dreptului este confirmat de o rezistență a acestuia pentru a păstra „o cale de mijloc”, prin care anumite acte normative sau soluții jurisprudențiale nepotrivite ori contrare vieții sociale nu țin „*ritmul*” cu evoluția socială și nu pot fi aplicate sau rămân în vigoare. Această „*ipostază*” a dreptului sau a jurisprudenței naționale poate nega

suveranitatea statului, care nu pot crea și nici monopoliza dreptul deoarece, într-un stat de drept doar individul poate și trebuie să fie în centrul dreptului.

Dacă statul a reușit să se impună în domeniul politic ca „*unitate de acțiune și decizie*”, impactul acestui fenomen statal poate fi considerabil și asupra vieții juridice. Într-adevăr, conceptul de stat modern nu poate fi redus la simpla independență și unitate a autorităților politice naționale și europene în raport cu celelalte entități. Statul urmărește în același timp să-și consolideze autoritatea prin deținerea și monopolizarea constrângerii în domeniile care îl privesc, iar cel mai bun mod de a atinge acest obiectiv este, fără îndoială prin intermediul dreptului. Această unitate pe care statul a instituit-o pe plan politic este manifestată printr-un monocentrism modern, adică printr-o centralizare a puterii. De aceea, în actualul context social putem discuta despre un monocentrism național și unul european? Cu certitudine nu și atunci, poate că dispozițiile art. 1 și 2 ale Constituției noastre ar trebui corectate și adaptate noilor realități comunitare.

Pentru ca „**spațiul de libertate, securitate și justiție**” să nu rămână doar o paradigmă juridică a Tratatului de la Lisabona, iar **Uniunea Europeană să devină efectiv funcțională, competența partajată trebuie respectată**. Apariția unor **fenomene juridice litigioase** între Uniune și anumite state membre (a se vedea, ultimele hotărâri CJUE care vizează Ungaria, Polonia sau România) pot fi **integrate în sistemul juridic unional** (a cărui unitate trebuie păstrată), **ignore** ori **sanctionate** de aceasta? Nu, aceste fenomene trebuie puse în discuție de către specialiștii care pot veni cu dezlegări juridice pentru adaptarea unor dispoziții ale Tratatului de la Lisabona, soluții care pot fi agreate de către statele membre.

De aceea, viziunea dreptului centrată pe stat se află la originea teoriei voluntariste, a pozitivismului juridic și marchează destul de profund concepția despre suveranitate și pe cea asupra statului. Or, în acest moment, dreptul european reprezintă un veritabil drept pozitiv pentru statele membre și astfel, putem discuta despre o superioritate a normelor sale însă, poate constitui și jurisprudența CJUE un izvor al dreptului pozitiv pentru aceste state? Cu siguranță finalul acestei întrebări va naște în continuare o serie de puncte de vedere divergente, până când această situație se va bucura de o consacrare normativă efectivă.

În finalul acestei note preliminare, doresc să reamintesc faptul că manifestarea științifică desfășurată în cadrul Universității „Ovidius” din Constanța, s-a bucurat și de festivitatea privind decernarea titlului de Doctor Honoris Causa domnului Profesor Nicolae Popa. Specialist al Teoriei Generale a Dreptului, fost Președinte al Curții Constituționale și al Înaltei Curți de Casație și Justiție a României, Profesorul Nicolae Popa a întregit grupul valoros de Doctori Honoris Causa pe care Facultatea de Drept și Științe Administrative a Universității „Ovidius” din Constanța îi deține în acest moment.

De asemenea, dorim să mulțumim și partenerilor acestei conferințe: **Academia de Științe Juridice din România – ASJR, Institutul de Cercetări Juridice „Andrei Rădulescu” al Academiei Române, Uniunea Juriștilor din România și Grupul Editorial Universul Juridic**. Fără aportul științific sau logistic al acestora, conferința organizată de Facultatea de Drept și Științe Administrative a Universității „Ovidius” din Constanța, nu se bucura de această reușită academică.

Constanța, 15 februarie 2022

Prof. univ. dr. Adrian Stoica
Decan

Facultatea de Drept și Științe Administrative
Universitatea „Ovidius”, Constanța

PREFAȚĂ

Primatul dreptului UE – divergența jurisprudențială de fond sau conflict juridic de competență?

Dialogul în forma dezbaterii reale, loiale, sincere și într-un cadru de respect reciproc - calea optimă de armonizare a jurisdicțiilor interne și europene¹

Rezumat

1. Tematica și formatul dezbaterilor din ultimele Conferințe au fost generate de actualitatea confruntărilor politico-juridice dintre Comisia Europeană și CJUE, și Curțile constituționale ale Statelor membre, care au adoptat decizii „istorice” de consolidare a supremației constituționale, a identității și tradițiilor culturale proprii, cu mult înainte de intrarea în vigoare a TUE (01 ianuarie 2009), dar și sub ordinea juridică instituită de acesta.

Problematica divergentă a raportului dintre dreptul UE și dreptul intern al Statelor naționale membre ale UE, s-a acutizat, după deciziile Tribunalului constituțional al Poloniei (2020-2021), pozițiile similare constante ale Curților Constituționale din Germania, Franța, Italia, Spania, Lituania ș.a., fiind tratate cu „neatenție” ori cu multă indulgență de autoritățile unionale.

Necesitatea dezbaterii efectelor M.C.V. și a Hotărârii din 18 mai 2021 a CJUE, contra României, a fost impusă și de scrisorile repetate ale Comisarilor europeni către Guvernul României, privind condiționarea politică nelegitimă a intrării României în Schengen de desființare a SIIJ, soluție obsesivă a unor lideri ai UE, „injectați” din interiorul țării (?!).

2. CJUE legiferează în mod curent, creează principii și norme, în lipsă de corispondent în tratate, stabilind, astfel, un anumit cadru normativ obligatoriu pentru Statele naționale membre, fără un dialog/dezbatere cu jurisdicțiile acestora; de regulă, hotărârile CJUE se adoptă în procedura limitată preliminară în care nu se evocă fondul litigios, generată printr-o sesizare a judecătorului unei cauze de la instanțele de drept comun.

3. Necesitatea dialogului judiciar între jurisdicțiile CJUE și CCR, într-un climat de loialitate și respect reciproc, întemeiat pe cadrul instituit de TUE – art. (2-6), ca soluție constructivă și de echilibru, a fost invocată, cu argumente serioase, în Conferințele din 14-15 octombrie 2021, 01 februarie 2022 și 14 februarie 2022.

4. Potrivit tratatelor, CJUE NU are misiunea de a valida, extralegal, soluțiile politice ale instituțiilor Uniunii ori opțiunile veleitare federaliste ale unor lideri instalați în funcțiile unionale cu voința/decizia Statelor membre, așa cum prevăd dispozițiile art. 14-19 din TUE, jurisprudența sa neputând depăși limitele fixate prin TUE („CJUE hotărăște, în conformitate cu TRATATELE”).

¹ Acest text constituie Comunicarea on line prezentată la Conferința „Curte c/a Curte” organizată de „juridice.ro” și Societatea de științe juridice, luni 14 februarie 2022.

Cuvinte-cheie: CJUE, Curți Constituționale, Tratatul UE, Constituțiile, Supremație, Suveranitate, loialitate, revirement, jurisprudențial, dialog judiciar.

SUMAR

1. Necesitatea imperativă a dezbaterii tematicii Mecanismul Statului de Drept 2020, a M.C.V., a raportului dintre dreptul UE și dreptul național și dintre hotărârile CJUE și deciziile CCR

2. Unele opinii semnificative exprimate în comunicările prezentate în Sesiunea științifică națională a Universității „Ovidius” - 14-15 octombrie 2021

3. Teze și antiteze în Conferința – prof. Valeriu Stoica din 01 februarie 2022 „Dialog necesar: CJUE -CCR”

4. Dezbaterea unei teme divergente este calea eficientă către soluția optimă

4.1. Parametrii normativi ai raportului dintre dreptul UE și dreptul național

4.2. Rolul și misiunea CJUE

4.3. CJUE și jurisprudența sa „imuabilă” asupra principiului supremației absolute a dreptului UE și al efectului util, direct și indirect

4.4. Natura divergenței asupra primatului-conflict pozitiv de competență sau/și conflict structural între două ordini juridice autonome?

5. În loc de concluzii

*

1. Obiectul și finalitatea Conferinței din 14-15 octombrie 2021, organizată de Universitatea „Ovidius” din Constanța, Academia de Științe Juridice, Institutul de Cercetări juridice „Andrei Rădulescu” al Academiei Române și grupul editorial „Universul Juridic”, cu tema „Mecanismul Statului de Drept - 2020 al UE. Raportul dintre dreptul UE și dreptul național al Statelor membre. Supremație vs. Suveranitate. Necesitatea imperativă a dezbaterii”²

1.1. Tradiția Sesiunilor științifice anuale ale doctorilor honoris causa ai Universității „Ovidius” (2015-2021) și ale Facultății de drept și științe administrative.

² **Cronica succintă a unor evenimente semnificative premergătoare Conferinței:**

În anul 2020:

a) Primul raport asupra Mecanismului Statului de Drept în UE-2020 publicat la 30 septembrie 2020 – Cap. privind România

b) Regulamentul (UE) din 16 decembrie 2020, nr. 2020/2092 privind un regim general de condiționalitate pentru protecția bugetului Uniunii, intrat în vigoare la 01 ianuarie 2021.

În anul 2021:

a) Hotărârea CJUE din 18 mai 2021

b) Raportul M.C.V. (ultimul?!) publicat la 08 iunie 2021-România

c) Al-II-lea Raport privind Mecanismul Statului de Drept al UE - Mecanismul Statului de Drept - 2020, publicat pe 25 iulie 2021 – Cap. România

d) Tabloul de bord privind starea justiției civile, comerciale și de contencios administrativ în Statele membre UE, publicat de Comisia Europeană, în august 2021, Cap. România

e) Decizia din 15 octombrie 2021 a Consiliului Constituțional al Republicii Franceze privind raportul dintre dreptul UE și identitatea constituțională a Franței

f) Decizia CCR nr. 390/08 iunie 2021 privind identitatea constituțională și raportul cu dreptul UE.

1.2. Necesitatea abordării tematicii Mecanismului Statului de Drept - 2020 al UE, a Raportului dintre dreptul UE și dreptul intern al Statelor naționale membre și dintre deciziile CJUE și deciziile CCR.

1.3. Contextul și circumstanțele specifice privind România, generate de Rapoartele M.C.V., deciziile CJUE și de Rapoartele Mecanismului Statului de Drept - 2020 și 2021. Obligația generală internă a dezbaterii tematicii de către autoritățile publice, mediile academice și universitare, societatea civilă ș.a.

2. Unele opinii semnificative exprimate în comunicările Sesiunii științifice din 14-15 octombrie 2021, de la Universitatea „Ovidius” din Constanța³.

2.1. Tematica și formatul acestei Conferințe 14-15 octombrie 2021 au fost generate de **actualitatea dezbaterilor și confruntărilor politico-juridice dintre CJUE, pe de o parte și curțile constituționale ale Statelor membre**, care au adoptat decizii „istorice” de consolidare a supremației constituționale, a identității și tradițiilor culturale proprii, cu mult înainte de intrarea în vigoare a TUE (01 ianuarie 2009), dar și sub ordinea juridică instituită de acesta.

Totodată, problematica divergentă a raportului dintre dreptul UE și dreptul intern al Statelor naționale membre ale UE, s-a acutizat, după deciziile Tribunalului constituțional al Poloniei (2020-2021), pozițiile constante ale Curților Constituționale din Germania, Franța, Italia, Spania, Lituania ș.a., fiind tratate cu „neatenție” ori cu multă indulgență de autoritățile unionale.

Necesitatea dezbaterii efectelor M.C.V. și a Hotărârii din 18 mai 2021, contra României, a fost impusa și de scrisorile repetate ale Comisarilor europeni către Guvernul României, de condiționare politică nelegitimă pentru intrare a României în Schengen de desființare a SIIJ (6 procurori, total independenți de puterea politică executivă bicefală), soluție obsesivă a unor lideri ai UE „injecțati” din interiorul țării (!).

În acest context, ne-a atras atenția, de ceva timp, tăcerea și/sau aprobarea tacită, dar, mai ales, poziția superficială a Ministrului Justiției și a Guvernului exprimată public și prin scrisorile de răspuns, ori prin dialogurile politice cu liderii Comisiei Europene, de acceptare fără șovăire, a supremației absolute a dreptului UE și a hotărârilor CJUE asupra dreptului intern, inclusiv și accentuat asupra Constituției și a deciziilor Curții Constituționale, consolidând instigarea judecătorilor naționali (de la toate gradele de jurisdicție) să înlăture constituția sau decizia CCR ori să lase neaplicate dispozițiile acestora și să aplice direct norma în divergență (supremă) din dreptul UE (inclusiv dreptul derivat).

Dar, în mod deosebit, am fost determinați de lipsa totală de interes a autorităților responsabile (Ministerul Justiției, CSM, INM, Ministerul Public, Guvern, Parlament ș.a., a mediului universitar și a societății civile) de a iniția și organiza dezbateri pertinente asupra acestei tematici și, astfel, de a comunica în societatea românească problematica reală, adecvată și efectele asupra vieții românilor (!).

³ Universitatea „Ovidius” a organizat un ciclu de asemenea conferințe și sesiuni științifice anuale, precum: „Starea justiției după aderarea României la UE” – mai 2019, „Digitalizarea justiției în context european”, octombrie 2020 ș.a.

Iată unele exemple edificatoare:

- proiectele de regulamente și directive ale UE sunt trimise Parlamentului și Guvernului român pentru consultare, fiind apoi:
 - transpuse în dreptul intern într-o „liniște astrală”, fără nicio dezbatere;
 - președintele României participă la ședințele Consiliului European, în care se adoptă strategii și obiective majore, dar nimeni nu știe ce mandat a avut președintele de la Parlament (se pare că niciodată nu a cerut un asemenea mandat), ce poziție a avut România și care sunt măsurile ce interesează societatea românească;
 - miniștrii participă la Consiliul Uniunii Europene (J.A.I., Ecofim, Mediu ș.a.), fără a da rapoarte, dar nici comisiile de specialitate din Parlament nu-i întreabă nimic;
 - deciziile majore ale CJUE, cu efecte semnificative în dreptul nostru intern, nu fac obiectul unor dezbateri într-un cadru adecvat, iar
 - Guvernul, prin Agenții săi la CJUE și la CEDO - susțin, deseori, poziții și soluții contrare deciziilor obligatorii ale Curții Constituționale, fără a fi puse în dezbateră profesioniștilor.

2.2. Comunicările au fost prezentate de personalitățile juridice, doctori honoris causa ai Universității „Ovidius” și alți universitari (președintele, vicepreședintele, președinții de secții și alți membrii ai Academiei de Științe juridice⁴, directorul ICJ, profesori și conferențieri din 9 Universități, președintele CCR, judecători și procurori), fiind axate în mare majoritate, pe tematica raportului dintre dreptul UE și dreptul intern și centrate pe aplicarea art. 4 alin. (2), (3) și art. 5 și 6 din TUE privind:

- „Uniunea respectă bogăția diversității sale culturale și lingvistice și veghează la protejarea și dezvoltarea patrimonial cultural european” [art. 3 alin. (3) teza a 4-a TUE];
- „Uniunea respectă egalitatea statelor membre în raport cu tratatele, precum și identitatea lor națională, inerentă structurilor lor fundamentale politice și constituționale, inclusiv în ceea ce privește autonomia locală și regională. Aceasta respectă funcțiile esențiale ale statului și, în special, pe cele care au ca obiect asigurarea integrității sale teritoriale, menținerea ordinii publice și apărarea securității naționale. În special, securitatea națională rămâne responsabilitatea exclusivă a fiecărui stat membru” [art. 4 alin. (2) TUE];
- „În temeiul principiului cooperării loiale, Uniunea și statele membre se respectă și se ajută reciproc în îndeplinirea misiunilor care decurg din tratate” [art. 4 alin. (3) TUE];
- „Delimitarea competențelor Uniunii este guvernată de principiul atribuirii. Exercițarea acestor competențe este reglementată de principiile subsidiarității și proporționalității” [art. 5 alin. (1) TUE];
- „Drepturile fundamentale, astfel cum sunt garantate prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și astfel cum rezultă din tradițiile constituționale comune statelor membre, constituie principii generale ale dreptului Uniunii” [art. 6 alin. (3) TUE].

⁴ În septembrie 2019 am propus și conducerea ASJR a înscris în programul de manifestări științifice pentru 2020, ca tematica Sesiunii științifice anuale-mai 2020 să cuprindă dezbateră: „Raportul dintre dreptul UE și dreptul intern, cu referire specială la România”, dar starea de urgență și, apoi, de alertă nu au permis organizarea manifestării.

2.2.1. Comunicarea prof. univ. dr. Valer Dorneanu, intitulată sugestiv: „Identitatea constituțională națională și tradițiile culturale în marja de decizie a Statelor naționale membre ale UE”, a relevat, în esență, jurisprudența acestei instanțe prin care s-a:

- recunoscut și reafirmat constant principiul supremației dreptului UE asupra dreptului intern/reglementările infraconstituționale;

- caracterul obligatoriu ale deciziilor CCR în dreptul intern și principiul supremației constituției, consacrat de art. 1 alin. (5), al cărui garant este Curtea constituțională, protectoarea calității legii;

- eficiența dialogului CCR cu celelalte Curți constituționale și invocarea în deciziile CCR a jurisprudenței unora din aceste curți privind limitele de aplicare a principiului supremației/priorității dreptului UE și supremația constituțiilor în dreptul intern (Germania, Franța, Spania, Portugalia, Italia ș.a.), în care s-a afirmat ritos protecția identității naționale/constituționale, teoria evolutivă de interpretare și aplicare, blocul de constituționalitate ș.a.);

- invocarea sistematică în motivarea unora din deciziile CCR a considerentelor hotărârilor CEDO și ale CJUE, precum și a dispozițiilor pertinente din tratatele UE și din actele legislative de drept derivat și altele.

2.2.2. Necesitatea dialogului judiciar între jurisdicțiile CJUE și CCR, într-un climat de loialitate și respect reciproc, întemeiat pe cadrul instituit de TUE - art. 2-6 ca soluție constructivă și de echilibru, a fost invocată, cu argumente serioase, de prof. Valeriu Stoica, Valer Dorneanu, Mircea Duțu, Marin Voicu și alții.

De asemenea, în comunicări s-a accentuat și asupra necesității concilierii dintre caracterul, natura și obligativitatea deciziilor CJUE (care nu au caracter normativ) și obligativitatea deciziilor CCR, care sunt „general obligatorii”, conform art. 147 alin. (4) din Constituția României, revizuită.

Dezbaterile au avut în atenție și tema M.C.V., subliniindu-se, în acord cu poziția Avocatului General Michael Bobek al CJUE, susținută de cele trei state interveniente, Austria, Suedia și Danemarca în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 18 mai 2021, caducitatea Deciziei Comisiei Europene din 13 decembrie 2006, de instituire a M.C.V., în care s-a motivat „caracterul provizoriu” al aplicării Mecanismului de cooperare (?) și verificare, prelungit abuziv, cu alte 18 obiective politice, timp de 15 ani (?!), după încetarea clauzelor de salvagardare (2010).

2.3. De altfel, și în Conferințele anterioare desfășurate la Universitatea „Ovidius” (ex. „Starea justiției în România, după aderarea la UE” - 2019 și altele) au fost dezbateri asupra raportului dintre dreptul UE și dreptul național, accentuându-se tematica M.C.V., a rapoartelor și recomandărilor politizate, impuse autorităților române, precum și asupra acceptării și preluării soluțiilor din jurisprudența CJUE, în special în materie civilă și comercială (ex. protecția consumatorilor, răspunderea asiguratorilor și altele).

Amintesc și faptul că Universitatea „Babeș Bolyai” din Cluj-Napoca, a organizat Conferința omagială „România – 10 ani de la aderarea la UE” (17 aprilie 2017), la care am avut onoarea, ca invitat special, să prezint comunicarea „**Raportul dintre dreptul UE și dreptul național al Statelor membre**” (publicată pe „juridice.ro” - IV/2017).

De asemenea, tema raportului dintre dreptul UE și dreptul național al Statelor membre, dintre CJUE și CCR, a făcut obiectul unor articole și studii pe care le-am inclus în volumele „Starea justiției”, II, III, IV (2017-2020), publicate de Ed. Universul Juridic.

3. Conferința - prof. univ. dr. Valeriu Stoica din 01 februarie 2022 „CCR și CJUE, un *dialog* necesar”.

3.1. Cătălin Predoiu – ministrul justiției:

- principiul supremației dreptului UE a fost consacrat de CJUE - esența sa constă în prevalența dreptului UE asupra întregului drept intern, inclusiv a Constituției (?!);
- problema „coliziunii” (?) dintre dreptul european și dreptul național nu este nouă... toate Statele membre au cedat din suveranitate...”;
- TFUE consfințește principiul supremației dreptului european (?!);
- CCR a decis că M.C.V. nu este un instrument legislativ (?) și deci nu are competența să-l verifice „lăsând Guvernului voința de a i se supune (?)”;
- Declarația 17 – anexă la TUE îl consacră expres, recunoscând și respectarea caracterului obligatoriu al deciziilor CJUE;
- art. 148 alin. (2) din Constituție asigură cadrul național pentru respectarea principiului supremației dreptului UE;
- aceasta este și poziția Ministerului Justiției și a Guvernului exprimată repetat în corespondența cu instituțiile UE.

Prof. Valeriu Stoica = „Iată o poziție clară, fără echivoc și tranșantă” (?!).

3.2. Judecător Octavian Spineanu Matei, judecător la CJUE „au titre de Roumanie”:

- identitatea națională și identitatea constituțională pot fi invocate în fața instanțelor europene, dar NU pot fi OPUSE pentru a justifica neaplicarea dreptului UE și a deciziilor CJUE (?!);
- supremația – prioritatea – primatul - prevalența de aplicare, sunt termeni sinonimi; termenul „primauté” a fost tradus în limba română – „supremație” (?!).

Conținutul principiului:

- definește prevalența, prioritatea și are o natură sui generis și un caracter absolut;
- un act al UE (Decizie) care nu are efect direct, impune aceleași obligații instanței (?);
- caracter absolut – unei norme de drept al UE NU i se poate opune nici Constituția unui Stat membru (?);
- Hotărârile din 18 mai 2021 și 21 decembrie 2021 - sunt conforme cu jurisprudența CJUE – nu se stabilesc elemente noi;
- identitatea națională a statelor membre Nu poate limita principiul supremației absolute a dreptului UE (?!).

3.3. Avocat Dragoș Bogdan – SCA „Stoica ș.a.”

Curtea Constituțională Federală a Germaniei a decis, repetat că:

- art. 79 alin. (3) din Constituție instituie „clauzele de eternitate”, care nu pot fi atinse de dreptul UE (cauza Maastricht);

– identitatea națională și cea constituțională sunt valori care nu pot fi afectate de dreptul UE, precum demnitatea, suveranitatea Parlamentului, autodeterminarea culturală, dreptul penal (cauza Lisabona);

– controlul ultravires – CCFG a verificat tratatele și a stabilit încălcarea de către CJUE, manifestă, nerațională, precum și încălcarea structurală, sistematică a dreptului UE (speța BCE – 2018, 2020).

3.4. Prof. univ. dr. Iulia Antoaneta Motoc -judecător la CEDO:

– cele două pluralisme – CJUE și CEDO – conviețuiesc într-un singur pluralism constituțional (?!), iar, dacă suntem într-o ordine pluralistă, cine decide, în caz de soluții diverse/contrare (?!);

– CEDO nu a intrat în polemici cu CJUE (?!);

– Avizul CEDO se apropie de natura hotărârii preliminare a CJUE;

– dialogul judiciar al CEDO cu CJUE și cu Curțile constituționale prin: întâlniri directe, considerente comune în procesul judiciar (instanțele preiau argumentele hotărârilor CEDO și invers?!) ș.a.

Prof. Valeriu Stoica:

– „Conceptul de **pluralism constituțional** NU poate fi OPUS celui de **IDENTITATE EUROPEANĂ** (?!), de armonie europeană”.

3.5. Prof. univ. dr. Camelia Toader fost judecător la CJUE, trei mandate („au titre de Roumanie”):

– principiul cooperării loiale (art. 4-3 TUE și preambul) și principiul solidarității energetice, relevă cerința interpretării corelate (a se vedea Decizia CJUE din 15 iulie 2021 în caza *North Stream II – Polonia c. Germania*);

– dialogul judiciar și principiul cooperării loiale implică să „fim mai sinceri, mai serioși și mai solidari”;

– noțiunea de conflict între cele două jurisdicții este doar din punct de vedere juridic/procedural și se referă numai la un conflict de competențe, pe cadrul din art. 4 alin. (2) TUE (?!).

3.6. Prof. univ. dr. Valentin Constantin - Universitatea de VEST - Timișoara:

– baza discuției priorității se află în tema controlului de constituționalitate al tratatelor;

– între cele două fronturi - CJUE și CCR, se desfășoară „turniruri” și dueluri, nicidecum un dialog;

– respectarea identității naționale este un principiu politic, este foarte complicat să fie și un principiu juridic operațional;

– particularitatea celor două hotărâri ale CJUE – 18 mai 2021 și 21 decembrie 2021, constă în densitatea de chestiuni politice extrase din situația juridică creată;

– o problemă deosebită o constituie competențele implicate în dreptul UE; obiectivele M.C.V. de referință sunt evazive, fără explicații privind NATURA OBLIGAȚIILOR;

– dreptul derivat ce decurge din clauzele de salvagardare (Decizia M.C.V.) NU conține STATUL DE DREPT, iar

– toată analiza CJUE asupra obiectivelor de referință M.C.V. se bazează pe teoria competențelor IMPLICITE, care este foarte sensibilă și subsidiară... de excepție, față de competențele explicate;

– cele două spețe c/a României (18 mai 2021 și 21 decembrie 2021) au fost o continuare a unor BĂTĂLII POLITICE interne și trebuiau RESPINSE, căci au evitat situațiile de fapt și concluziile Avocatului General Bobek (?!), susținute de cele trei state interveniente (Suedia, Danemarca și Belgia);

– procesul în care o chestiune politică este transformată într-una juridică este MISTERIOS... a fost prea multă nuanță politică la CJUE (!)".

4. Dezbaterrea unei TEME DIVERGENTE este CALEA eficientă pentru a se ajunge la SOLUȚIA OPTIMĂ

4.1. Uniunea a creat Statele fondatoare sau acestea au instituit Comunitățile, la care au aderat, succesiv, în circumstanțele timpului, celelalte State membre?! (premise retorică a temei divergente).

4.1.1. Potrivit tratatelor, pe care se întemeiază Uniunea, acestea constituie cadrul „procesului de creare a unei uniuni, tot mai profunde, între popoarele Europei” [art. 1 alin. (2) TUE] și în care Statele membre, exercită funcția de bază, primordială, de formare a arhitecturii constituționale unionale:

– Parlamentul European, autoritate legislativă, a rezultat în urma alegerilor europarlamentare și este compus din reprezentanții cetățenilor Uniunii” [art. 14 alin. (2) TUE];

– Consiliul European, autoritate politică, compus din șefii de stat și de guvern, care stabilesc „obiectivele necesare dezvoltării Uniunii și îi definește orientările și prioritățile politice generale” [art. 15 alin. (1) TUE];

– Consiliul Uniunii, autoritate legislativă, compus din „câte un reprezentant la nivel ministerial al fiecărui Stat membru” [art. 16 alin. (2) TUE];

– „Comisia Europeană, autoritate executivă care «asigură aplicarea tratatelor și supraveghează aplicarea dreptului Uniunii sub controlul CJUE...», având inițiativa adoptării actelor legislative” [art. 17 alin. (1)-(2) TUE]. Este compusă din reprezentanți aleși de Statele membre și validați de Parlamentul European;

– Curtea de justiție a Uniunii Europene, autoritate judiciară, „asigură respectarea dreptului în interpretarea și aplicarea tratatelor” [art. 19 alin. (1) TUE];

– „Statele membre stabilesc căile de atac necesare pentru a asigura protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii” [art. 19 alin. (2) TUE], iar

– „judecătorii și avocații generali ai Curții de justiție sunt NUMIȚI de comun acord de către GUVERNELE Statelor membre...” [art. 19 alin. (4) teza a 2-a TUE].

4.1.2. Dispozițiile citate din TUE legitimează funcția primordială a Statelor membre și rolul acestora de „constructori exclusivi” ai arhitecturii constituționale și a structurii și componenței instituțiilor (autorităților) UE, în calitatea lor de AUTORI ai tratatelor, care au fondat ordinea juridică unională.

„Punctul cardinal” al competențelor Uniunii îl constituie „Principiul atribuirii”, conform căruia „Uniunea acționează NUMAI în LIMITELE COMPETENȚELOR care i-au fost ATRIBUITE de Statele membre prin tratate, pentru realizarea obiectivelor stabilite prin aceste tratate. Orice competență care NU este atribuită Uniunii prin tratate aparține Statelor membre” [art. 6 alin. (2) TUE].

Rezultă, cu TITLU IMPERATIV, că doar Statele membre atribuie competențele exclusive și partajate Uniunii și, în concret, instituțiilor sale, care sunt obligate să acționeze numai în limitele atribuirii și NUMAI în scopul realizării obiectivelor stabilite prin tratate și nu invers (!).

4.1.3. Cine este „meșterul” neîncrederii în Tratat (constitutive, modificatoare și actuale) și al afirmării principiului fundamental al supremației dreptului UE față de „ansamblul reglementărilor dreptului intern, indiferent de originea și rangul lor?”.

În lipsa caracterului normativ al principiului care definește ordinea juridică a UE, cum se explică atribuirea unei asemenea forțe juridice „edictului pretorian” al CJUE, în absența căruia edificiul Uniunii s-ar năru (?!).

4.2. Interpretarea conservatoare a CJUE

4.2.1. În etapa preaderării, România, precum alte state europene candidate, a REVIZUIT Constituția (oct. 2003) și a adoptat/abrogat/modificat numeroase legi interne, în acord cu criteriile prevăzute în cele 31 de capitole de negociere, iar prin Tratatul de aderare nu s-a inclus **principiul supremației dreptului UE și nici excluderea/atenuarea principiului fundamental**, înscris în art. 1 alin. (5) din Constituția României care consacră supremația legii fundamentale și obligația constituțională de a o respecta.

În această stare normativă (Tratat de aderare în care nu există dispoziții privind principiul supremației și Constituția revizuită) România a aderat la UE, de la 01 ianuarie 2007, fără alte condiționalități relative la ordinea constituțională internă, impuse prin jurisprudența CJUE și „valorificate” în prezent sub efectele art. 7 TUE (?!), ale Regulamentului (UE) 2020/2092 și ale Deciziei Plenului CJUE din 16 februarie 2022, care l-a validat (?!).

4.2.2. Potrivit tratatelor, CJUE NU are misiunea de a valida, extralegal, soluțiile politice ale instituțiilor Uniunii ori opțiunile veleitare federaliste ale unor lideri instalați în funcțiile unionale cu voința/decizia Statelor membre, așa cum prevăd dispozițiile art. 14-19 din TUE, jurisprudența sa neputând depăși limitele fixate prin TUE („CJUE hotărăște, în conformitate cu TRATATELE (...)

b) (...) cu privire la INTERPRETAREA dreptului Uniunii sau la validitatea actelor adoptate de instituții” – [art. 19 alin. (3) TUE].

Nu a existat și nu găsim în Tratat dispoziții prin care CJUE să fie investită ca „Garant al Supremației tratatelor”, așa cum prevăd constituțiile Statelor membre pentru Curțile constituționale-misiunea fundamentală de „garant al supremației Constituției”.

Dreptul jurisprudențial al CJUE a construit principiile supremației absolute, al efectului direct, dar și al efectului indirect, implicit al actelor juridice neobligatorii, precum sunt recomandările și avizele, contrar dispozițiilor art. 288 alin. (5) TUE.